

Цивільне право і цивільний процес

УДК 347.77

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17839164>

**Ліцензійні договори: стратегії використання об'єктів права
інтелектуальної власності**

Чубоха Надія Федорівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін, Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-9954-3632>

Старчук Оксана Володимирівна,

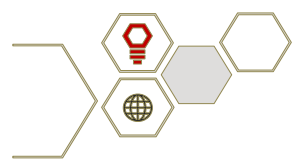
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін, Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-2816-9951>

Самчук-Колодяжна Зінаїда Федорівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м.
Луцьк, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-9391-1115>

Прийнято: 21.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

Анотація: Швидка еволюція цифрової економіки суттєво збільшила потенціал для розробки продуктів, що відносяться до об'єктів права інтелектуальної власності, а також забезпечила сприятливі умови для їх подальшого використання на основі ліцензійних договорів.

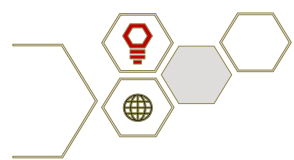
Метою статті є розробка рекомендацій щодо використання ліцензійних договорів для ефективної комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності в умовах цифрової економіки України.

Ліцензійний договір є універсальним інструментом, що дозволяє інноваційним підприємствам зберігати контроль над об'єктами права інтелектуальної власності, максимізувати дохід та мінімізувати ризики.

У статті встановлено дуалістичну природу ліцензійного договору як самостійного договірної типу на перетині Загальної та Особливої частин цивільного права з пріоритетом спеціальних імперативних норм. Виявлено суттєву диференціацію регулювання ліцензійних договорів залежно від виду об'єкта права інтелектуальної власності. Класифіковано види ліцензій на виключну, одиничну, невиключну, відкриту, субліцензію, крос-ліцензію, патентні пули та SaaS/on-premise тощо з обґрунтуванням критеріїв вибору за об'єктом права інтелектуальної власності, стадією життєвого циклу продукту, розміром ринку та бізнес-цілями. Розроблено гібридну поетапну стратегію ліцензування, механізми мінімізації ризиків і матричний алгоритм вибору оптимальної моделі комерціалізації.

Запропоновані рекомендації забезпечать системне управління результатами права інтелектуальної власності, підвищують інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність українських розробок на глобальному ринку. Перспективним напрямом подальших досліджень є адаптація ліцензійних стратегій до генеративного штучного інтелекту, Big Data та імплементації Директиви ЄС 2019/790 в національне законодавство з урахуванням емпіричних даних про ефективність різних моделей у поствоєнному відновленні економіки.

Ключові слова: договір, ліцензійний договір, об'єкти права інтелектуальної власності, авторське право, патентне право.

Licensing agreements: strategies for using intellectual property rights

Nadiya Chubokha,

Candidate in Law, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Civil Law Disciplines, Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-9954-3632>

Oksana Starchuk,

Candidate in Law, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Civil Law Disciplines, Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2816-9951>

Zinaida Samchuk-Kolodiazhna,

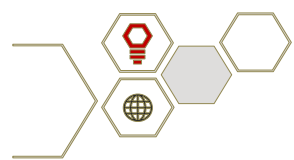
Candidate in Law, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Civil Law Disciplines, Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-9391-1115>

Abstract: The rapid evolution of the digital economy has significantly increased the potential for the development of products related to intellectual property rights, and has also provided favorable conditions for their further use based on license agreements.

The purpose of the article is to develop recommendations for the use of license agreements to effectively commercialize intellectual property rights in the context of Ukraine's digital economy.

A license agreement is a universal tool that enables innovative enterprises to maintain control over intellectual property rights, maximize income, and minimize risk.

The article establishes the dualistic nature of a license agreement as an independent contractual type at the intersection of the General and Special parts of

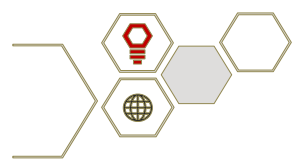
civil law, with special imperative norms taking priority. A significant differentiation of the regulation of license agreements depending on the type of intellectual property rights object is revealed. Types of licenses are classified into exclusive, single, non-exclusive, open, sublicense, cross-license, patent pools, and SaaS/on-premise, with justification of selection criteria based on intellectual property rights object, product life cycle stage, market size, and business goals. A hybrid phased licensing strategy, risk-minimization mechanisms, and a matrix algorithm for selecting the optimal commercialization model are developed.

The proposed recommendations will ensure systematic management of intellectual property rights, thereby increasing the investment attractiveness and competitiveness of Ukrainian developments on the global market. A promising direction for further research is the adaptation of licensing strategies to generative artificial intelligence and Big Data, and the implementation of EU Directive 2019/790 into national legislation, taking into account empirical data on the effectiveness of various models in the post-war economic recovery.

Keywords: agreement, license agreement, objects of intellectual property law, copyright, patent law.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток цифрової економіки значно розширив можливості для створення об'єктів права інтелектуальної власності, а також створив умови для їхнього використання на основі ліцензійних договорів.

Збільшення кількості стартапів та інноваційних підприємств, які створюють інтелектуальний продукт, робить актуальною проблему вибору оптимальної стратегії комерціалізації шляхом укладання ліцензійних договорів. Перевагою такої стратегії є можливість масштабування діяльності без необхідності залучення значних інвестицій, що особливо актуально для вітчизняного бізнесу.

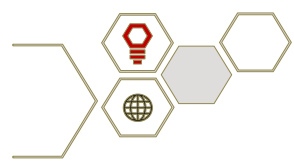
Національна економічна стратегія на період до 2030 року [1] передбачає стимулювання інновацій, інвестування в дослідження та розробки, прискорення цифрової трансформації і перехід до економіки знань. В умовах обмеженого доступу до ринків капіталу стратегія ліцензування об'єктів права інтелектуальної власності стає ефективною можливістю виведення створеного продукту як на український, так і на світовий ринок.

Перехід до нових механізмів господарських відносин потребує відповідної нормативної бази та прозорого правозастосування у справах щодо захисту права інтелектуальної власності. Так, згідно даних Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій у 2024 році відбулося поступове відновлення кількості реєстрацій прав інтелектуальної власності у порівнянні із 2023 роком [2], а в судах у 2024 році розглядалося приблизно 400 господарських справ щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності [3].

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю системного аналізу нормативно-правової бази, яка регулює використання об'єктів права інтелектуальної власності на ліцензійній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема використання ліцензійних договорів як інструменту комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності активно досліджується українськими науковцями, переважно в контексті системності законодавства, цифрової економіки, суміжних прав і гармонізації із правом ЄС.

Значний внесок в аналіз законодавчого регулювання договорів у сфері інтелектуальної власності зробила І. Коваль, яка критично оцінила неузгодженість норм глав 75–76 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) зі спеціальними законами, відсутність окремої глави про договори у сфері інтелектуальної власності та недостатню деталізацію істотних умов ліцензійних договорів, договорів трансферу технологій і моделей передачі прав. Авторка обґрунтовує необхідність системного вдосконалення

законодавства через створення відособленої сукупності норм про цю групу договорів [4].

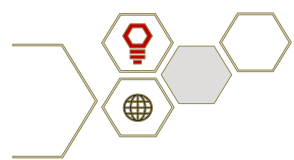
Особливості використання ліцензійних договорів на цифровому ринку досліджує Д. Шматков, зосередившись на порівняльному аналізі істотних умов ліцензійних договорів (обсяг прав, субліцензування, територія, роялті, відкликання) і запропонував оптимальну модель ліцензії, що балансує інтереси платформ і користувачів з урахуванням норм Директиви ЄС 2019/790 та національного законодавства [5].

Стратегічний аспект управління інтелектуальною власністю розглядає С. Рогач, акцентуючи увагу на етапах ідентифікації, розвитку та реалізації інтелектуальних активів, зокрема через патентування, ліцензування і кооперацію. Авторка доводить, що саме ліцензійні стратегії є ключовими для забезпечення конкурентних переваг в умовах динамічного бізнес-середовища [6].

Порівняльно-правовий вимір регулювання ліцензійних договорів представлено у дослідженні І. Зайцевої-Калаур, О. Черняк, які виявили нормативну розпорошеність, проблеми вибору застосовного права за наявності іноземного елемента та необхідність імплементації європейських підходів щодо виключень і обмежень ліцензій [7].

Специфіку договірної регулювання об'єктів суміжних прав досліджено О. Морозовою, В. Пригоцьким, В. Воюцькою, які акцентують увагу на існуванні колізії між трудовим і цивільним правом щодо винагороди виконавцям, а також переваги ліцензійних договорів перед одиничними ліцензіями [8].

Публічна ліцензія як форма розпоряджання майновими правами суміжних прав стала об'єктом дослідження Н. Печерової. Науковиця обґрунтовує, що публічна ліцензія є не одностороннім правочином, а особливою формою ліцензійного договору, що відповідає потребам цифрової оборотоздатності об'єктів [9].

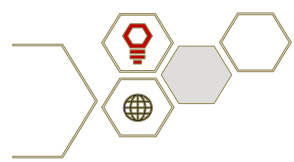
Серед іноземних дослідників проблема правового регулювання ліцензійних договорів на використання результатів права інтелектуальної власності також знаходиться у фокусі наукової уваги.

Дослідження, яке провели Р. Хамза, Х. Прадана, фокусуються на захисті права інтелектуальної власності в додатках для роботи з Big Data. Автори підкреслили необхідність переходу від парадигми права власності до контролю доступу та використання даних. Також ними вказується на необхідності створення нових правових рамок і стандартів безпеки для балансу між монетизацією та інноваціями в хмарних середовищах [10].

У статті Дж. Абдін та ін. на основі аналізу даних 21 960 фірм з 27 країн Східної Європи та Центральної Азії доводиться, що жорсткі обмеження фінансування гальмують інновації, але сильний захист права інтелектуальної власності пом'якшує цей ефект у галузях із високим інноваційним потенціалом. Водночас, надмірний захист прав інтелектуальної власності шкодить фірмам з обмеженими ресурсами, що є актуальним і для України [10].

Нелінійну залежність між рівнем захисту інтелектуальної власності та розвитком цифрової економіки Китаю встановили В. Чен та І. Ву. Отримані результати показали, що слабкий захист стимулює імітування та поширення, а сильний – оригінальні інновації і залучення інвестицій. Це пояснює, чому оптимальний рівень захисту права інтелектуальної власності є важливим і підтримує значення ліцензування як гнучкого механізму в цифровій економіці [11].

Дослідивши чеські малі та середні підприємства С. А. Одей, Е. Гамплова показують, що європейські корисні моделі (utility models) суттєво впливають на радикальні та інкрементальні інновації у малому бізнесі перехідних економік ЄС. Це підкреслює роль права інтелектуальної власності і комерціалізації через ліцензії та кооперацію з університетами [13].

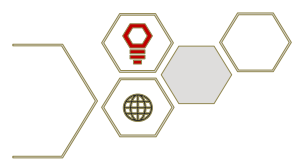
На прикладі китайських експортерів С. Ху, Б. Дун та Ю. Го встановили, що посилення захисту прав інтелектуальної власності підвищує якість експортної продукції, стимулюючи перехід до високотехнологічних товарів і ліцензійних моделей [14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Результати огляду наукових публікацій підтвердили значну увагу з боку науковців до окремих аспектів ліцензійних договорів як інструменту комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності. Проте, не дослідженою залишається проблема комплексного аналізу стратегій вибору ліцензії залежно від виду об'єкта права інтелектуальної власності та бізнес-цілей ліцензіара. В нині діючому науковому полі відсутні науково обґрунтовані критерії і практичні алгоритми такого вибору, з урахуванням норм національного законодавства, та реалій цифрової економіки, що становить наукову новизну та практичну значущість цього дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є розробка рекомендацій щодо використання ліцензійних договорів для ефективної комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності в умовах цифрової економіки України.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

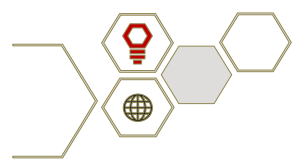
- визначити місце ліцензійного договору в системі цивільно-правових договорів України;
- з'ясувати особливості правового регулювання ліцензійних договорів щодо різних об'єктів права інтелектуальної власності;
- провести класифікацію видів ліцензій та обґрунтувати критерії їх вибору залежно від виду об'єкта права інтелектуальної власності та бізнес-цілей ліцензіара;
- розробити практичні рекомендації щодо формулювання умов ліцензійних договорів, мінімізації ризиків і вибору оптимальної стратегії комерціалізації для суб'єктів підприємницької діяльності.

Методи. При проведенні дослідження були використані загальнонаукові та спеціальні юридичні методи, зокрема: історико-правовий і порівняльно-правовий методи – для виявлення дуалістичної природи ліцензійного договору та особливостей його регулювання залежно від виду об’єкта інтелектуальної власності; системно-структурний і логіко-семантичний методи – для класифікації видів ліцензій і розробки критеріїв їх вибору; метод моделювання – для створення гібридної поетапної стратегії ліцензування, механізмів мінімізації ризиків та матричного алгоритму вибору оптимальної моделі комерціалізації. Емпіричною базою дослідження слугували норми Цивільного кодексу України, спеціальні закони у сфері об’єктів права інтелектуальної власності та статистичні дані Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій за 2023–2024 роки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ліцензійний договір посідає особливе місце в системі цивільно-правових договорів України, оскільки вони регулюються як Загальною, так і Особливою частиною ЦК України [15]. За своєю правовою природою ліцензійний договір є консенсуальним, двосторонньо-зобов’язуючим, відплатним (хоча можлива і безоплатна ліцензія за згодою сторін) та спрямованим на передачу права використання об’єкта права інтелектуальної власності без переходу виключного майнового права до ліцензіата. Така конструкція дозволяє ліцензіару зберігати право власності на об’єкти права інтелектуальної власності, що робить ліцензійний договір ключовим інструментом комерціалізації інтелектуальних активів.

Загальні ознаки ліцензійного договору підпорядковані спеціальним імперативним нормам глави 75 ЦК України, що свідчить про пріоритет спеціального регулювання над загальним. Саме ця дуалістична природа робить ліцензійний договір унікальним, адже він є не «звичайним» договором майнового найму чи підряду, а є самостійною договірною конструкцією.

У правовій доктрині науковці справедливо вказують на недостатню системність законодавства, яке регулює об'єкти права інтелектуальної власності, що призводить до розпорошеності норм між ЦК України та спеціальними законами [4]. Водночас, саме розташування норм глави 75 ЦК України після загальних положень про договори підкреслює субсидіарний характер Загальної частини щодо Особливої частини.

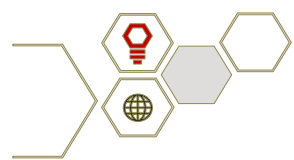
Таким чином, ліцензійний договір є самостійною договірною конструкцією, а його дуалістична природа забезпечує гнучкість інструменту для бізнесу, зберігаючи необхідний рівень захисту правовласників.

Ліцензійні договори регулюються, насамперед, нормами глави 75 ЦК України (ст. 1107–1114), які мають універсальний і субсидіарний характер. Спеціальні закони встановлюють додаткові вимоги до форми, реєстрації, обсягу прав, строку дії ліцензії та наслідків її порушення. У таблиці 1 приведено ключові особливості регулювання ліцензійних договорів залежно від об'єкту права інтелектуальної власності.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика регулювання ліцензійних договорів за типами об'єктів інтелектуальної власності

ОІВ	Основне регулювання	Особливості обсягу прав та умов договору
Авторське право та суміжні права (твори науки, літератури та мистецтва, бази даних, комп'ютерні програми виконання, фонограми)	Глава 75 ЦК України Закон України «Про авторське право і суміжні права» [16]	Презюмується неексклюзивне використання, якщо не вказано інше, з обов'язковим зазначення способів. Особисті немайнові права автора не передаються. Можлива відкрита ліцензія (Creative Commons).
Патентне право (винаходи, корисні моделі, промислові зразки)	Глава 75 ЦК України Закони України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [17] «Про охорону прав на промислові зразки» [18]	Можливі ексклюзивна, неексклюзивна та солічна ліцензії. Примусова ліцензія за рішенням суду. Обов'язкове зазначення поля використання.
Торговельні марки	Глава 75 ЦК України	Ліцензія тільки на зареєстровану

	Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [19]	торговельну марку. Ліцензіат зобов'язаний забезпечувати якість товарів/послуг не нижчу, ніж у ліцензіара (ст. 16 Закону). Можлива франчайзингова (комплексна) ліцензія.
Топології інтегральних мікросхем	Глава 75 ЦК України Закон України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» [20]	Ліцензія на відтворення та комерційне використання. Особлива увага до зворотного інжинірингу (дозволений для навчання).
Сорти рослин і породи тварин	Глава 75 ЦК України Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» [21]	Переважно неексклюзивні ліцензії для розмноження. Примусова ліцензія в інтересах продовольчої безпеки.

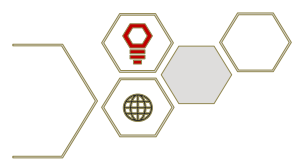
Джерело: власна розробка співавторів

Відповідно до ст. 1108 ЦК України передбачено такі види ліцензій: виключну, одиничну та невиключну. Водночас, ця стаття також дозволяє використовувати інші види ліцензій за згодою сторін, якщо їх умови не суперечать закону [15]. На практиці, також, існують такі види ліцензій: відкриті, субліцензії, крос-ліцензії, патентні пули та спеціальні цифрові моделі (SaaS, open-source з обмеженнями) [4; 5]. У таблиці 2 узагальнено переваги та недоліки кожного виду ліцензій для ліцензіара.

Таблиця 2

Класифікація видів ліцензій і рекомендовані критерії вибору

Вид ліцензії	Переваги	Недоліки	Рекомендовані ОІВ	Бізнес-цілі ліцензіара
Виключна	Максимальний контроль, вищі роялті	Втрата доходу від інших ліцензіатів	Винаходи, промислові зразки, торговельні марки, ноу-хау	Вихід на новий ринок через сильного партнера, збереження контролю, висока разова виплата
Одинична	Збереження власного використання та	Обмеження ринку	Програмне забезпечення, торговельні марки	Баланс між доходом і контролем,

	один партнер		у франчайзингу	тестування ринку
Невиключна	Максимізація доходу від множинних ліцензіатів	Нижчі роялті, ризик конкуренції	Комп'ютерні програми, літературні твори, бази даних, ноу-хау	Масштабування, швидке поширення продукту, стандартизація (наприклад, open-source з роялті)
Відкрита (open source / Creative Commons)	Широке поширення, PR, мережевий ефект	Мінімальний або нульовий дохід	Програмне забезпечення, наукові публікації	Створення стандарту галузі, залучення спільноти, непряма монетизація (підтримка, SaaS)
Субліцензія	Додатковий дохід без зусиль	Втрата контролю	Будь-який, але з чіткими обмеженнями	Делегування масштабування партнерам
Крос-ліцензія / патентний пул	Доступ до чужих патентів, уникнення спорів	Складні переговори, розкриття інформації	Винаходи у ІІІ, напівпровідниках, фармацевтиці	Уникнення патентних війн, спільні стандарти (наприклад, 5G, H.265)
SaaS / хмарна ліцензія	Постійний дохід (підписка), оновлення без переукладання	Високі вимоги до безпеки даних	Програмне забезпечення, бази даних, платформи	Регулярний грошовий потік, утримання клієнтів, швидке оновлення продукту

Джерело: власна розробка співавторів

Проведений аналізу правової природи ліцензійних договорів та особливостей їх регулювання в залежності від об'єкту права інтелектуальної власності і видів ліцензій закладає основи для подальшої розробки стратегій ліцензування.

В умовах цифрової економіки України доцільно застосовувати поетапну гібридну стратегію ліцензування, яка враховує стадію життєвого циклу продукту та ринкові цілі (рис. 1).

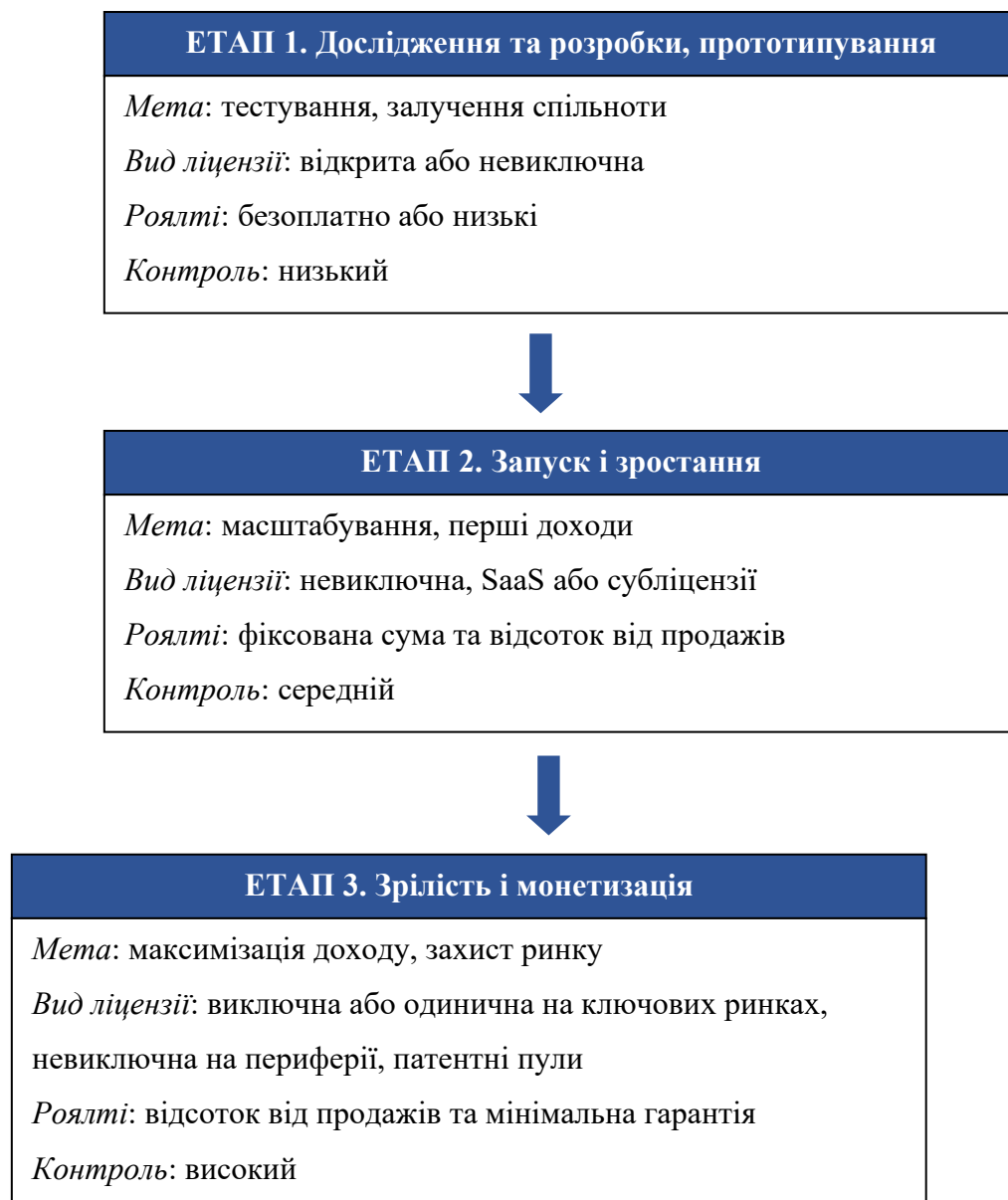
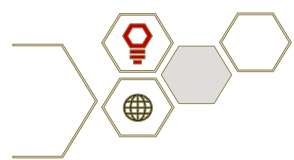
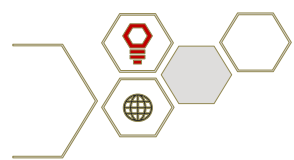

Рис. 1. Гібридна поетапна стратегія ліцензування об'єктів інтелектуальної власності в цифровій економіці

Джерело: власна розробка співавторів

На етапі досліджень і розробок та створення перших зразків продукту перевагу доцільно надавати невиключним або відкритим ліцензіям, що забезпечує швидке залучення спільноти, тестування та мережевий ефект при мінімальних витратах.

На стадії масштабування та монетизації доцільним стає перехід до ексклюзивних або одиничних ліцензій на ключових ринках із високими роялті

і посиленням контролем, що може поєднуватися із неексклюзивними ліцензіями на периферійних ринках для забезпечення максимального охоплення. Для SaaS-продуктів і хмарних рішень рекомендованим є використання моделі підписки з автоматичним оновленням, чітко визначеним рівнем обслуговування й обмеженням обсягу використання. У випадку апаратних рішень у сферах Інтернету речей (IoT) чи штучного інтелекту (ШІ) рекомендується участь у патентних пулах або крос-ліцензуванні з лідерами ринку через консорціуми, що дозволяє уникнути патентного рейдерства та забезпечити свободу експлуатації.

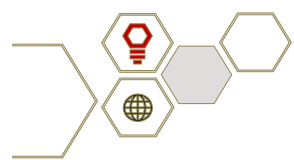
Для мінімізації ризиків необхідно максимально деталізовано формулювати істотні умови ліцензійного договору, зокрема вичерпно або з формулою «включаючи, але не обмежуючись» визначати способи використання об'єкта права інтелектуальної власності, вказувати територію дії «весь світ» за винятком санкційних країн, встановлювати комбіновані роялті у вигляді фіксованої плати та відсотка, а також обов'язково включати аудиторське застереження, що надає ліцензіару право перевіряти бухгалтерію ліцензіата один-два рази на рік. Конфіденційність захищається укладенням NDA до початку переговорів та окремим додатком для ноу-хау з переліком інформації і штрафами від завданих збитків. Додатково доцільно передбачати положення про форс-мажор з урахуванням кібератак і страхувати права інтелектуальної власності.

Оптимальна стратегія комерціалізації обирається за матричним принципом з урахуванням бізнес-цілі та контексту (табл. 3).

Таблиця 3

Рекомендовані стратегії комерціалізації через ліцензійні договори

Бізнес-ціль / Контекст	Оптимальний вид ліцензії	Рекомендована модель роялті	Рівень ризику
Швидке масштабування, обмежений капітал	Невиключна + відкрита	Разова виплата та відсоток або безоплатна з донатами	Низький
Максимізація доходу	Виключна або одинична	Відсоток та мінімальна	Високий

Бізнес-ціль / Контекст	Оптимальний вид ліцензії	Рекомендована модель роялті	Рівень ризику
на зрілому ринку		гарантія	
Вхід на іноземний ринок через партнера	Ексклюзивна з правом субліцензії	Разова виплата та відсоток	Середній
Захист від копіювання (ноу-хау, софт)	Виключна з NDA + технічним захистом	Фіксована підписка (SaaS)	Середній
Уникнення патентних спорів (ШІ, IoT)	Крос-ліцензія або патентний пул	Взаємне безоплатне використання або знижені роялті	Низький
Монетизація без втрати контролю	Невиключна з територіальними обмеженнями	Багаторівневе ціноутворення (залежно від обсягу)	Низький

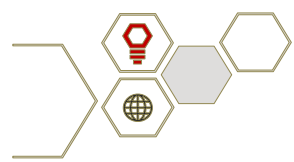
Джерело: власна розробка співавторів

Запропоновані рекомендації дозволять інноваційним підприємствам України перейти до стратегічного управління результатами інтелектуальної власності. Їхнє упровадження в практику укладання ліцензійних договорів підвищить інвестиційну привабливість, зменшить спори та забезпечить стійке зростання в умовах цифрової економіки.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що ліцензійний договір посідає особливе місце в системі цивільно-правових договорів України, перебуваючи на перетині Загальної та Особливої частин Цивільного кодексу України, поєднуючи диспозитивність загальних норм зобов'язального права з імперативністю спеціального регулювання (гл.75).

Аналіз особливостей ліцензування щодо різних об'єктів права інтелектуальної власності виявив суттєву диференціацію вимог до форми й обсягу прав, що зумовлено специфікою охорони кожного об'єкту права інтелектуальної власності та необхідністю балансу між інтересами правовласника та користувачів.

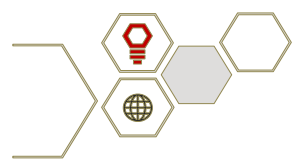
Класифікація видів ліцензій та обґрунтування критеріїв їх вибору залежно від об'єкту права інтелектуальної власності, стадії життєвого циклу продукту та бізнес-цілей ліцензіара дозволили розробити гібридну стратегію ліцензування, яка забезпечить максимізацію доходу при збереженні контролю.

Серед запропонованих практичних рекомендацій є: деталізація істотних умов, аудиторські застереження, технічний захист і матричний алгоритм вибору стратегії ліцензування, які дають інноваційним підприємствам конкретний інструментарій для ефективної комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності в умовах цифрової економіки, зменшення спорів і підвищення інвестиційної привабливості.

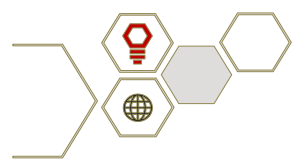
Запропоновані рекомендації дають малому та середньому бізнесу чіткий орієнтир щодо вибору оптимальної ліцензійної стратегії залежно від галузі: для ІТ-компаній (програмне забезпечення, бази даних, ШІ) оптимальним є гібридний підхід у вигляді відкритої/невиключної ліцензії на ранніх стадіях із поступовим переходом до SaaS-підписки або невиключних ліцензій із територіальними обмеженнями на стадії комерціалізації; для фармацевтичних підприємств доцільно використовувати виключні або одиничні ліцензії на ключових ринках у поєднанні з участю в патентних пулах чи крос-ліцензіями для уникнення блокування розробок конкурентами; для агросектору (сорти рослин, гібриди) рекомендується переважно невиключні ліцензії із фіксованою та/або процентною винагородою й обов'язковим контролем якості посівного матеріалу ліцензіатом. Такі галузеві моделі дозволяють малим і середнім підприємствам України ефективно масштабувати інновації, мінімізувати ризики та підвищувати інвестиційну привабливість в умовах обмежених ресурсів і високої конкуренції на глобальному ринку.

Перспективним напрямом подальших досліджень є адаптація ліцензійних стратегій до генеративного ШІ, Big Data та імплементації Директиви ЄС 2019/790 в національне законодавство з урахуванням емпіричних даних про ефективність різних моделей у поствоєнному відновленні економіки.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 179 від 03.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.09.2025).
2. Показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за 2024 рік. Київ: УКРНОІВІ, 2025. 44 с. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/IP-in-Figures-2024-ua-web.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).
3. Стан захисту прав інтелектуальної власності в Україні за 2024 рік. Київ: Центр спостереження IPR, 2025. 75 с. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2025/07/Stan-zakhystu-prav-IV-v-Ukraini-za-2024-rik.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).
4. Коваль І. Законодавство України про договори у сфері інтелектуальної власності: оцінка в контексті системності та ефективності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2024. № 01. С. 60–70. DOI: <https://doi.org/10.33731/12024.300903> (дата звернення: 12.09.2025).
5. Шматков Д. Ліцензійні договори на використання інтелектуальної власності користувачів на цифровому ринку. *Право та інноваційне суспільство*. 2023. № 2 (21). С. 10–20. DOI: [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2023-2\(21\)-1](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2023-2(21)-1) (дата звернення: 12.09.2025).
6. Рогач С. Стратегії управління інтелектуальною власністю: ідентифікація, розвиток та реалізація в умовах сучасного бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-24> (дата звернення: 12.09.2025).
7. Зайцева-Калаур І., Черняк О. До питання про правове регулювання ліцензійних договорів за законодавством України та ЄС. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 3. С. 97–101. URL:

<https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1699> (дата звернення: 12.09.2025).

8. Морозова О. М., Пригоцький В. А., Воюцька В. С. Договірне регулювання об'єктів права інтелектуальної власності на виконання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 4. № 87. С. 392–397. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.61> (дата звернення: 12.09.2025).

9. Печерова Н. Г. Особливості публічної ліцензії як форми розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав за законодавством України. *Правова держава*. 2024. № 55. С. 123–136. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.55.311964> (дата звернення: 12.09.2025).

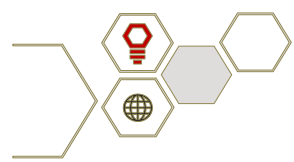
10. Hamza R., Pradana H. A survey of intellectual property rights protection in big data applications. *Algorithms*. 2022. Vol. 15. No. 11. Article 418. DOI: <https://doi.org/10.3390/a15110418> (дата звернення: 12.09.2025).

11. Financing constraints, intellectual property rights protection and incremental innovation: Evidence from transition economy firms / J. Abdin et al. *Technological Forecasting and Social Change*. 2024. Vol. 198. Article 122982. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122982> (дата звернення: 12.09.2025).

12. Chen W., Wu Y. Does intellectual property protection stimulate digital economy development? *Journal of Applied Economics*. 2022. Vol. 25. No. 1. P. 723–730. DOI: <https://doi.org/10.1080/15140326.2022.2045846> (дата звернення: 12.09.2025).

13. Odei S. A., Hamplovã E. Innovations in small businesses: do public procurement contracts and intellectual property rights matter? *Heliyon*. 2022. Vol. 8. No. 9. Article e10623. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e10623> (дата звернення: 12.09.2025).

14. Dong B., Guo Y., Hu X. Intellectual property rights protection and export product quality: Evidence from China. *International Review of Economics &*

Finance. 2022. Vol. 77. P. 143–158. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2021.09.006> (дата звернення: 12.09.2025).

15. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV: станом на 18.11.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.09.2025).

16. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01 грудня 2022 р. № 2811-IX: станом на 18.11.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 12.09.2025).

17. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України в ред. від 1 червня 2000 р. № 2188–III. *Відом. Верх. Ради України*. 2001. № 8. Ст. 37 (дата звернення: 12.09.2025).

18. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII: станом на 18.11.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 12.09.2025).

19. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII: станом на 18.11.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 12.09.2025).

20. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів: Закон України від 05 листопада 1997 р. № 621/97-ВР: станом на 18.11.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.09.2025).

21. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 17 січня 2002 р. № 2986–III. *Відом. Верх. Ради України*. 2002. № 23. Ст. 163 (дата звернення: 12.09.2025).